

Finanțat de
Uniunea Europeană

Export de servicii IT sau de mere?

NOTĂ DE POZIȚIE

privind posibilitățile de remediere a deficitului excesiv
de cont curent al Republicii Moldova

Autor: Marina Soloviova, directoare program „Politici economice”, Expert-Grup

Această notă a fost produsă cu suportul financiar al Uniunii Europene și Fundației „Friedrich Ebert” (FES). Conținutul acesteia reprezintă responsabilitatea exclusivă a proiectului „Societatea Civilă pentru Integrare Europeană”, finanțat de Uniunea Europeană și cofinanțat de Fundația „Friedrich Ebert”. Conținutul publicației aparține autorilor și nu reflectă în mod neapărat viziunea Uniunii Europene și Fundației „Friedrich Ebert” (FES).

„SOCIETATEA CIVILĂ PENTRU INTEGRAREA EUROPEANĂ”

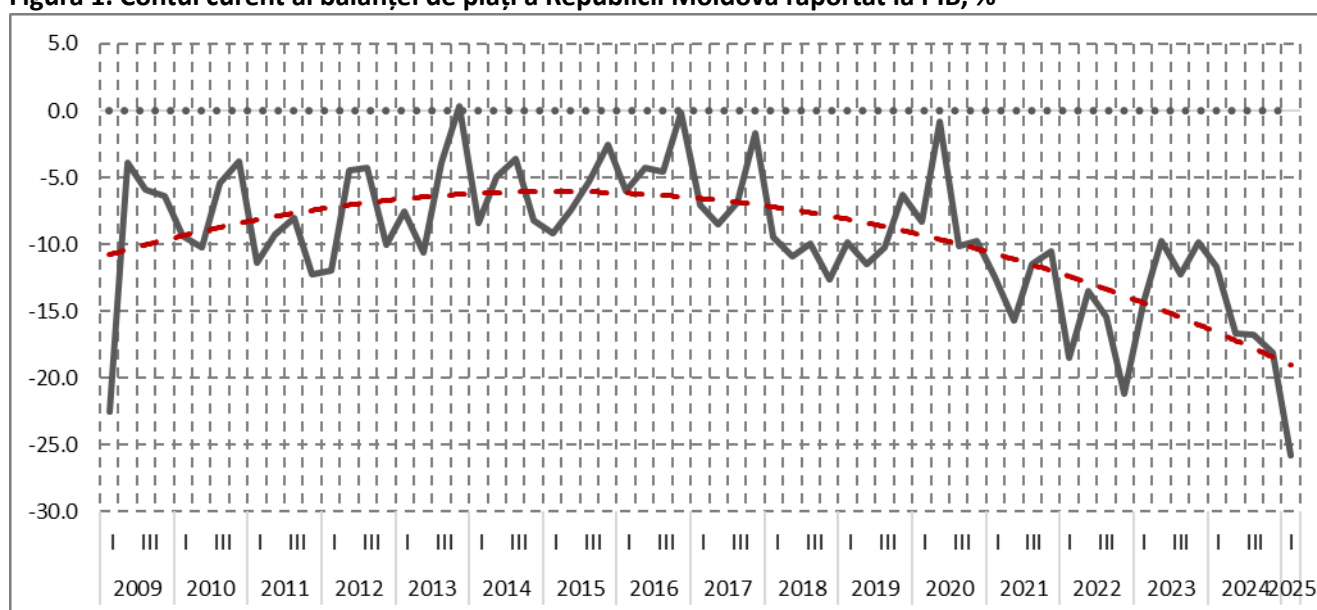
Proiectul este finanțat de Uniunea Europeană și cofinanțat de Fundația „Friedrich Ebert”

www.euromonitor.md

Evoluția contului curent

Contul curent al balanței de plăți a Republicii Moldova a arătat, în primul trimestru al anului 2025, o creștere alarmantă a deficitului până la 26% raportat la PIB, depășind 1 miliard de dolari SUA. Un deficit similar a fost înregistrat ultima oară cu 16 ani în urmă, în trimestrul I al anului 2009, când a ajuns la 23% relativ la PIB. Acest nivel al deficitului de cont curent a fost înregistrat după ce în trimestrele precedente, la fel, deficitele de cont curent au fost neobișnuit de mari: 17% relativ la PIB în trimestrele II și III 2024 și 18% în trimestrul IV 2024. Trendul polinomial al contului curent raportat la PIB arată o tendință de deteriorare de lungă durată, ceea ce sugerează faptul că valorile mari ale deficitului de cont curent au surse nu doar tranzitorii, ci și structurale (Figura 1).

Figura 1. Contul curent al balanței de plăți a Republicii Moldova raportat la PIB, %

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNM și BNS

Consecințele deficitelor persistente de cont curent

Deficitele substanțiale de cont curent pot crește înclinația economiilor spre crize, în particular, crize valutare și crize de datorie și să submineze creșterea economică. Până la criza financiară globală din anii 2008-2009, era destul de răspândită părerea că dezechilibrele de cont curent cauzate de comportamentul sectorului privat nu reprezintă un motiv de îngrijorare (așa-numita „doctrina Lawson”). În conformitate cu aceasta, deoarece contul curent al balanței de plăți este rezultatul net al economiilor și investițiilor, private și publice, deciziile private descentralizate în privința economiilor și investițiilor sunt optime și astfel conduc la un cont curent optim. Statul nu poate să cunoască mai bine decât agenții economici privați care trebuie să fie volumul economiilor și investițiilor private, de aceea, atunci când modificarea contului curent rezultă dintr-o schimbare a comportamentului sectorului privat, statul nu trebuie să intervină. Însă, după declanșarea CFG, au apărut numeroase cercetări care au arătat că deficitele substanțiale de cont curent pot crește înclinația economiilor spre crize, în particular, crize valutare și crize de datorie și să submineze creșterea economică. De exemplu, Reinhart și Reinhart¹ au studiat un eșantion larg de economii emergente și dezvoltate în sensul înclinației lor spre diferite

¹ Reinhart C., Reinhart V. „Capital Flow Bonanzas: An Encompassing View of the Past and Present”. In: National Bureau of Economic Research, 2008. Working Paper No. 14321. <http://www.nber.org/papers/w14321.pdf>

Finanțat de
Uniunea Europeană

tipuri de crize financiare, ajungând la concluzia că în prezența unor deficite substanțiale de cont curent crește înclinația economiilor emergente spre crize, în timp ce pentru economiile dezvoltate rezultatele sunt mixte. Frankel și Saravelos² au demonstrat că starea contului curent are putere de prezicere a crizelor valutare. Catao și Milesi-Ferretti³ au studiat un eșantion de economii emergente și dezvoltate și au constatat faptul că atât stocul net mare de angajamente financiare externe, cât și deficitele mari de cont curent majorează probabilitatea crizelor de datorie.

Din punctul de vedere al politicilor economice ale statului, există trei categorii de motive din care existența unui deficit persistent de cont curent este o problemă ce necesită soluționare:

- 1) Deficitele persistente de cont curent epuizează activele de rezervă. În mod normal, deficitele contului curent conduc la diminuarea activelor de rezervă, iar acestea sunt finite. Astfel, deficitele îndelungate de cont curent pot să conducă la epuizarea stocului activelor de rezervă. Într-o astfel de situație țara nu poate să achite importurile vitale, așa ca resursele energetice și materiile prime, iar economia țării înregistrează o încetinire dramatică. O criză valutară se poate declanșa și până la epuizarea activelor oficiale de rezervă, dacă investitorii și creditorii externi, evaluând dinamica contului curent al țării, își pierd încrederea în capacitatea statului de a gestiona economia și decid, concomitent, să-și retragă investițiile;
- 2) Deficitele de cont curent reprezintă un factor recesional în abordarea keynesiană: diminuarea exporturilor reduce cererea agregată și, prin intermediul multiplicatorului, reduce producția și veniturile. Dacă la acest moment economia deja tindea spre recesiune, un astfel de deficit îi va fi dăunător;
- 3) Deficitele de cont curent afectează oferta monetară într-un mod ce ar putea să nu coincidă cu intențiile băncii centrale. Pentru a finanța deficitul de cont curent, banca centrală trebuie să vândă valută pe piața valutară internă, încasând plăți în moneda națională. Astfel, se reduce masa monetară și, respectiv, disponibilitatea creditelor, indiferent de faptul dacă aceasta este în concordanță cu politica monetară curentă a băncii centrale sau nu.

Probabilitatea că dezechilibrul de cont curent va cauza o criză (modificarea rapidă a ratelor dobânzii, a cursului de schimb, a ratei de creștere economică sau orice altă destabilizare economică) depinde de sursele dezechilibrului și de circumstanțele macroeconomice în care el apare. Acestea includ:

- Structura contului curent. Deficitul este mai puțin sustenabil dacă soldul negativ rezultă mai mult din balanța comercială decât din balanța veniturilor, deoarece deficitele comerciale mari și persistente reprezintă simptomele problemelor structurale de competitivitate, pe când veniturile negative pot rezulta din angajamentele externe acumulate în trecut (plata dobânzilor la împrumuturi sau dividendelor către investitorii străini);
- Originea dezechilibrului. Dacă deficitul contului curent rezultă din creșterea consumului (și nu din creșterea investițiilor), atunci el este mai puțin sustenabil;
- Gradul de deschidere a economiei. Ponderea mare a exporturilor în PIB poate fi o sursă de vulnerabilitate, dacă creșterea economică se bazează excesiv pe exporturi în condițiile cererii interne slabe;
- Gradul de diversificare a comerțului extern. Sunt vulnerabile la șocuri externe țările al căror export este dominat de un număr redus de bunuri sau care au puțini parteneri comerciali importanți;
- Raportul datoriei externe la PIB. Dacă deficitele de cont curent conduc la acumularea exagerată a datoriei externe, creditorii își pot pierde încrederea în capacitatea țării de a-și onora obligațiunile financiare și vor limita volumul creditării, ceea ce va duce la o criză a datoriei externe;

² Frankel J. A., Saravelos G. „Are Leading Indicators of Financial Crises Useful for Assessing Country Vulnerability? Evidence from the 2008-09 Global Crisis”. In: National Bureau of Economic Research, 2010. Working Paper No. 16047. <http://www.nber.org/papers/w16047.pdf>

³ Catão L., Milesi-Ferretti G. M. „External Liabilities and Crises”. In: International Monetary Fund, 2013. Working paper WP/13/113. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2013/wp13113.pdf>

Finanțat de
Uniunea Europeană

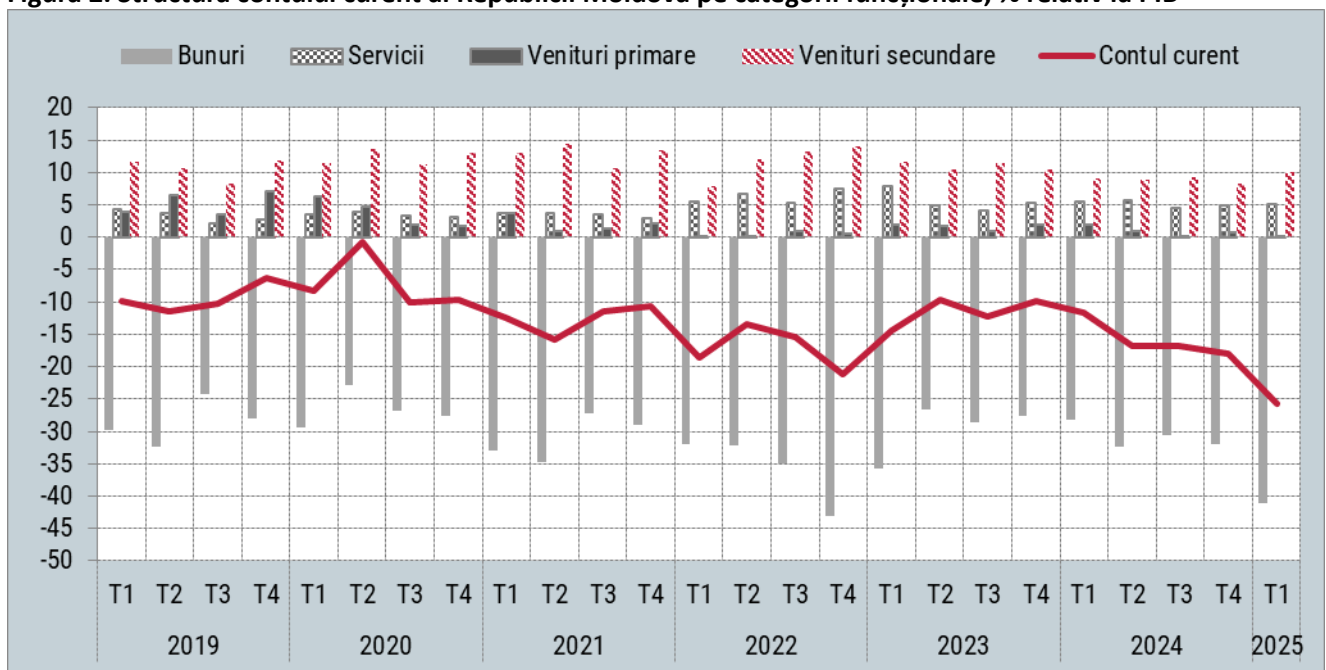

- Dinamica creșterii economice. Creșterea economică mare reduce raportul dintre datoria externă și PIB și majorează capacitatea țării de a onora serviciul datoriei externe;
- Structura intrărilor de capital ce finanțează deficitul de cont curent. Intrările de capital pe termen scurt sunt mai riscante decât cele pe termen lung, iar intrările de capital sub formă de investiții în acțiuni sunt mai stabile decât cele ce generează datorii.
- Volumul deservirii datoriei externe. O povară mare de deservire a angajamentelor externe împiedică finanțarea contului curent și îl face mai puțin sustenabil. De asemenea, plățile externe mari legate de serviciul datoriei externe distrag resursele de la importarea bunurilor de capital și astfel subminează creșterea economică viitoare;
- Volumul activelor de rezervă. Activele de rezervă suficiente îi permit țării să-și finanțeze contul curent și astfel reduc riscul de crize;
- Regimul ratei de schimb. În cazul ratelor de schimb flotante, cursul de schimb se ajustează la circumstanțe, ajutând contul curent să se auto-echilibreze (dar poate alimenta inflația internă, declanșând spirala depreciere-inflație).
- Sănătatea sistemului financiar-bancar. Fragilitatea sistemului bancar al țării îi descurajează pe investitorii străini direcți, iar țara este nevoită să-și finanțeze deficitul de cont curent din împrumuturi, majorând datoria externă.

Sursele deficitului de cont curent în Republica Moldova

Deficitele de cont curent ale Republicii Moldova au fost întotdeauna determinate de deficitele din comerțul exterior cu bunuri, în timp ce balanțele serviciilor, veniturilor primare și secundare au înregistrat excedente (Figura 2). Aceasta ne sugerează două idei: (1) deficitele mari de cont curent generate de balanța comercială înseamnă persistența în Republica Moldova a problemelor structurale legate de competitivitate, ceea ce agravează problema deficitelor; (2) orice politică îndreptată spre soluționarea problemei dezechilibrului extern trebuie să abordeze în primul rând deficitul din comerțul exterior cu bunuri.

Figura 2. Structura contului curent al Republicii Moldova pe categorii funcționale, % relativ la PIB

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNM și BNS

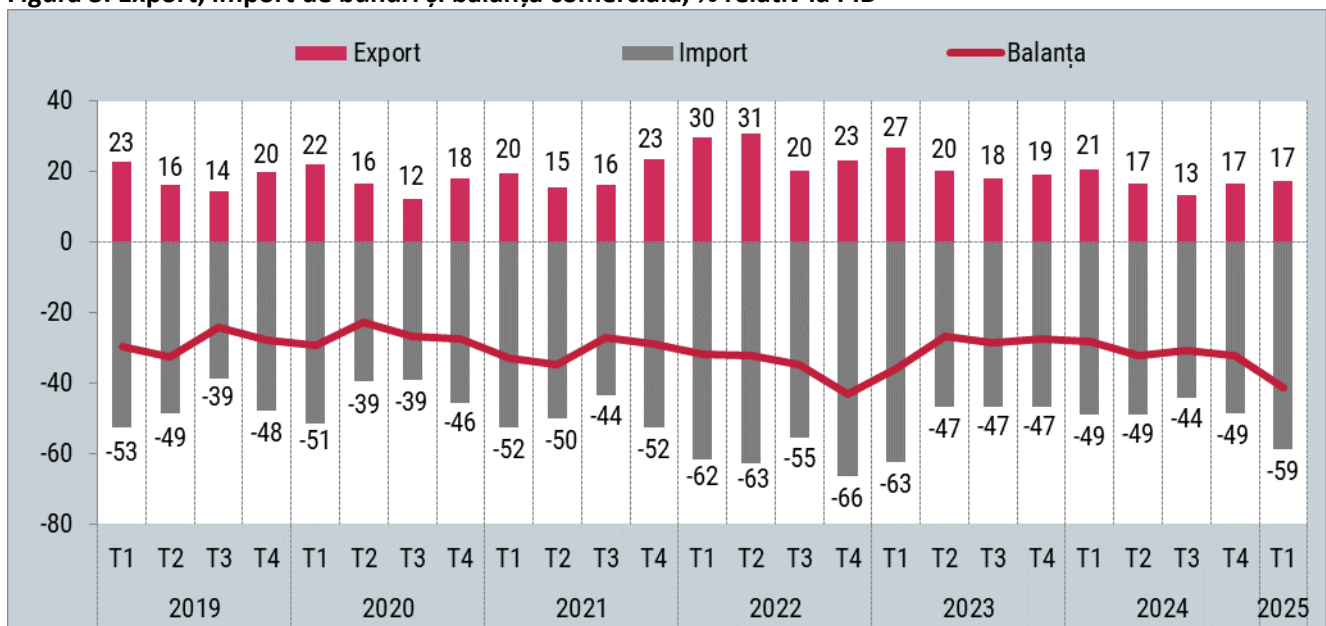
Finanțat de
Uniunea Europeană

Vulnerabilitățile în comerțul exterior cu bunuri

În ultimii 10 ani, deficitul din comerțul exterior cu bunuri al Republicii Moldova a oscilat în jurul mediei de 30% din PIB, fără îmbunătățiri substanțiale pe parcursul anilor, agravându-se până la 41% în primul trimestru al anului 2025. Exporturile de bunuri (fără bunurile exportate după prelucrare) au reprezentat în medie 19% din PIB (17% în T1:2025), iar importurile de bunuri – 49% (59% în T1:2025) (Figura 3). Saltul atât al exporturilor, cât și al importurilor, vizibil în 2022, a fost determinat în principal de reexporturi (combustibili minerali reexportați în Ucraina). Creșterea importurilor de bunuri în anul 2022 a fost determinată și de o majorare considerabilă a prețurilor, încă până la război, în special pentru combustibili și fertilizanți produși din gaz natural (în total, prețurile de import au crescut față de anul 2021 în medie cu 18%, în timp ce prețurile de export au crescut cu 12%). În anii 2023-2024, indicatorii importului de bunuri au revenit la valorile lor obișnuite ante-șoc, iar indicatorii exportului de bunuri au avut o traiectorie descendentă de la media de 20% până la 17% din PIB.

Figura 3. Export, import de bunuri și balanța comercială, % relativ la PIB

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNM și BNS

Notă: prețuri FOB atât la export, cât și la import (date din balanța de plăți)

În prima jumătate a anului 2025, conform datelor BNS, traiectoria de regres a exportului de bunuri a continuat. Exportul de bunuri a scăzut cu 10% față de prima jumătate a anului 2024 (după o scădere de 12% în 2024 față de 2023), chiar dacă dinamica prețurilor la bunurile exportate a fost favorabilă (+9% în T1:2025 și +11% în T2:2025). Acest lucru s-a datorat reducerii volumelor fizice ale mărfurilor exportate (-19% în T1:2025 și -17% în T2:2025).

Diminuarea totală a exportului de bunuri cu 180 mil. dolari SUA în prima jumătate a anului 2025 față de perioada similară a anului 2024 a rezultat parțial din scăderea reexportului cu 45 mil. dolari SUA, însă în cea mai mare parte a fost cauzată de reducerea exportului autohton. Scăderea exportului de culturi agricole, în prima jumătate a anului 2025, a fost consecința secetei și a recoltei scăzute din anul 2024: recolta de porumb s-a redus cu 47%, grâu – 24%, struguri – 31%, fructe, nuci și pomsușoare – 22% (Tabelul 1). Aceasta arată că exporturile de produse agricole ale Republicii Moldova rămân în continuare vulnerabile la fluctuația condițiilor climatice. Totodată, persistă vulnerabilitățile legate de participarea Republicii Moldova în cadrul lanțurilor valorice globale, declinul industriei autohtone din Uniunea Europeană rezultând în scăderea exporturilor moldovenești de fire, cabluri și scaune pentru automobile.

Finanțat de
Uniunea Europeană

Tabelul 1. Factorii determinanți ai scăderii exportului de bunuri (fără reexport)

Codul HS	Denumirea mărfurilor exportate	Sem. I 2024, USD	Sem. I 2025, USD	Diferența, USD	Diferența, %
	Total	1,360,526,348	1,226,221,067	-134,305,281	-9.9
	din care:				
1001	Grâu	95,299,919	57,409,677	-37,890,242	-39.8
1512	Ulei de floarea-soarelui	51,778,780	16,008,503	-35,770,277	-69.1
8544	Fire, cabluri	253,942,713	221,889,945	-32,052,768	-12.6
2009	Sucuri de fructe și legume	42,263,399	15,195,721	-27,067,678	-64.0
1005	Porumb	56,291,377	36,982,514	-19,308,863	-34.3
0806	Struguri proaspeți sau uscați	20,905,391	7,871,793	-13,033,598	-62.3
0808	Mere, pere, gutui	54,828,461	45,596,194	-9,232,267	-16.8
9401	Scaune	44,925,817	37,842,288	-7,083,529	-15.8
8413	Pompe pentru lichide	4,311,121	718,941	-3,592,180	-83.3
8438	Mașini pentru fabricarea produselor alimentare și băuturilor	7,542,648	4,343,272	-3,199,376	-42.4

Sursa: calculele autorului în baza datelor UN Comtrade

În final, reducerea exporturilor la unele categorii de bunuri poate fi asociată cu efectele inoportune ale politicilor promovate de stat. Bunăoară, licențierea provizorie a importului de culturi cerealiere și oleaginoase⁴, introdusă din 2023 cu scopul apărării intereselor economice ale fermierilor locali de importul ieftin de peste hotare, pe lângă faptul că sfidează rigorile Organizației Mondiale a Comerțului și principiile pieței libere, a avut drept efect secundar reducerea exportului de ulei de floarea-soarelui în favoarea exporturilor de materii prime cu valoare adăugată scăzută și, în același timp, creșterea importului de ulei, ceea ce a deteriorat balanța comercială. De asemenea, excesul de zel în aplicarea legislației privind controlul comerțului cu mărfuri strategice (cu dublă utilizare, civilă și militară)⁵ a condus la oprirea parțială a producției la întreprinderi care produceau echipamente sofisticate din punct de vedere tehnologic, cum ar fi pompele industriale, și respectiv la diminuarea exportului cu valoare adăugată înaltă. Unele fluxuri comerciale, de exemplu, exportul ratat de ciment în Ucraina, nici nu apar în statistica sectorului extern din cauza reticenței statului de a face uz de mecanismul de soluționare a disputelor comerciale prevăzut în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului, pentru a apăra interesele economice naționale de bariere nejustificate în fața comerțului exterior. Într-o cercetare anterioară⁶ despre instituirea, din 2019 și până în prezent, de către autoritățile ucrainene a unei taxe anti-dumping la importul de ciment originar din Moldova, Expert-Grup a arătat că această decizie este contestabilă și a îndemnat autoritățile publice moldovenești să recurgă la procedura oficială de soluționare a litigiilor între țările membre ale OMC, ceea ce nu s-a realizat.

În cadrul comerțului exterior cu bunuri, persistă și vulnerabilitățile geografice. În prezent, aproximativ două treimi din exporturile de mărfuri ale Moldovei sunt destinate UE (67% în 2024), deși exportul către UE s-a redus cu 10% în 2024 față de 2023 și a continuat să scadă cu 11% în prima jumătate a anului 2025 comparativ cu prima jumătate a anului 2024. Cu toate acestea, una dintre principalele vulnerabilități ale comerțului exterior al Moldovei – dependența excesivă de un număr redus de piețe – persistă și astăzi. Dacă în trecut exporturile Moldovei erau concentrate în mod excesiv pe Rusia, astăzi rolul de principală piață de export îi revine României, către care s-au îndreptat, în 2024, 33% din exporturile de bunuri (Figura 4). În cadrul exporturilor Moldovei către

⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=147294&lang=ro#

⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144745&lang=ro#

⁶ <https://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/2736-interesul-poart%C4%83-fesul-cine-sunt-beneficiarii-reali-ai-taxei-anti-dumping-la-importul-de-ciment-din-moldova-%C3%AEu-ucraina-%C8%99i-ce-putem-face-pentru-a-solu%C8%9Biona-aceast%C4%83-problem%C4%83>

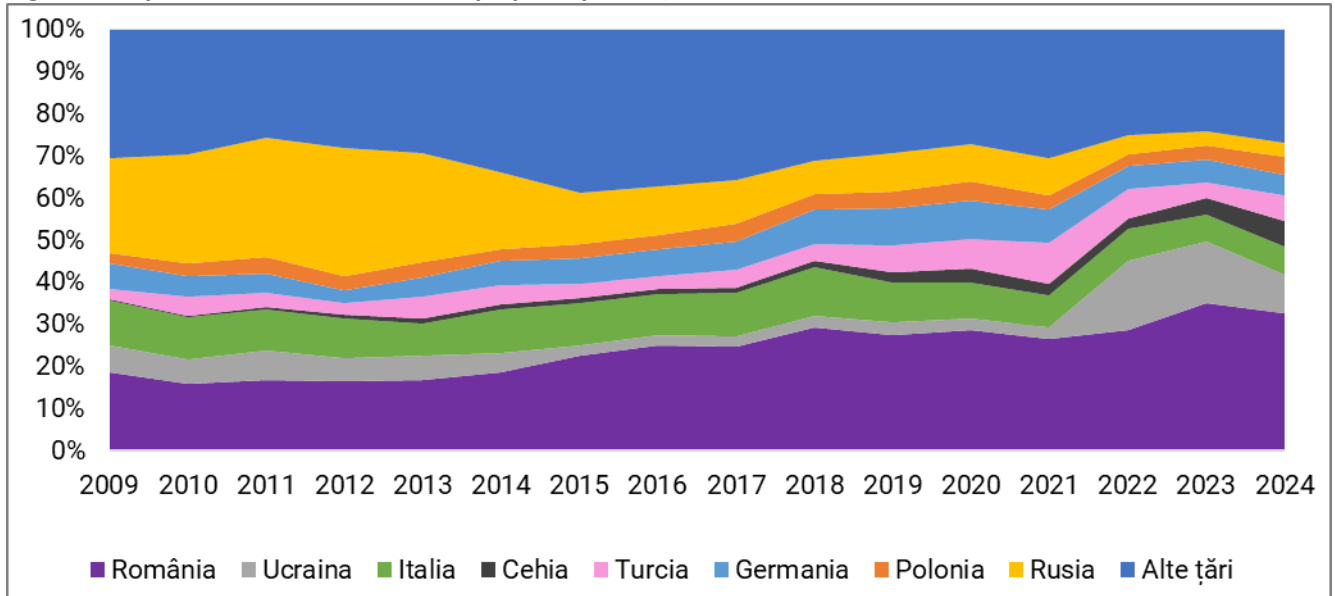

Finanțat de
Uniunea Europeană

UE, România absoarbe aproape jumătate (48% în 2024), iar peste 80% din exporturile de bunuri către UE sunt direcționate către doar cinci țări (România, Italia, Cehia, Germania și Polonia).

Figura 4. Exportul de bunuri, structura pe principalele țări, %

Sursa: calculele autorului în baza datelor UN Comtrade

Vulnerabilitățile în comerțul exterior cu servicii

Cu toate că exportul de servicii este în creștere, volumul lui nu este suficient pentru a acoperi deficitul din comerțul cu exterior cu bunuri, iar potențialul de dezvoltare a exportului de servicii este limitat de particularitățile pieței muncii. Moldova este un exportator net de servicii, iar excedentul din comerțul extern cu servicii a crescut de la 1% din PIB în 2009 la 5% în T1:2025. Exportul de servicii reprezintă actualmente 16% din PIB (Figura 5) și aproape jumătate (48%) din exportul total de bunuri și servicii (în T1:2025). Cu toate acestea, excedentul din comerțul exterior cu servicii nu acoperă decât 12% din deficitul comercial cu bunuri, iar potențialul de creștere a exportului de servicii în viitor este erodat de un șir de constrângeri:

- Principalul motor (și, de fapt, singurul motor considerabil) al creșterii exporturilor de servicii în ultimii ani a fost sectorul IT. Dacă în anii 2020-2023 ritmul mediu anual de creștere a exporturilor de **servicii de informatică** a fost de 30%, în 2024 rata de creștere a încetinit până la 13%. Acest lucru poate fi atribuit, desigur, efectului bazei de comparație crescătoare, dar și temperării cererii din partea clienților străini, concurenței din partea inteligenței artificiale, precum și atingerea limitei capacității în ceea ce privește disponibilitatea resurselor umane cu calificarea necesară;
- Majorarea exporturilor de **servicii de călătorii**, înregistrată mai ales în 2022, arată nu atât performanța sectorului ospitalier, cât efectul tranzitoriu al afluxului mare de refugiați ucraineni. Continuarea acestei creșteri nu va fi spontană, ci va necesita investiții în infrastructura de transport pasageri și în marketing turistic;
- În cadrul serviciilor de călătorii, un ritm de creștere destul de accelerat (+29% în T1:2025 față de T1:2024) îl manifestă **serviciile de instruire**, însă aici sunt necesare câteva precizări. În primul rând, valoarea absolută a exportului de servicii de instruire este mică – 25 de milioane de dolari SUA în T1:2025, ceea ce la scara deficitului comercial de 1,6 miliarde nu soluționează în niciun fel problema dezechilibrului extern. În al doilea rând, cele 25 de milioane reprezintă parțial un artefact statistic, nu bani reali în întregime. Atunci când studenții străini studiază în Moldova cu burse guvernamentale, acest lucru este înregistrat în balanța de plăți, pe de o parte, la credit ca export de servicii de instruire, pe de altă parte,

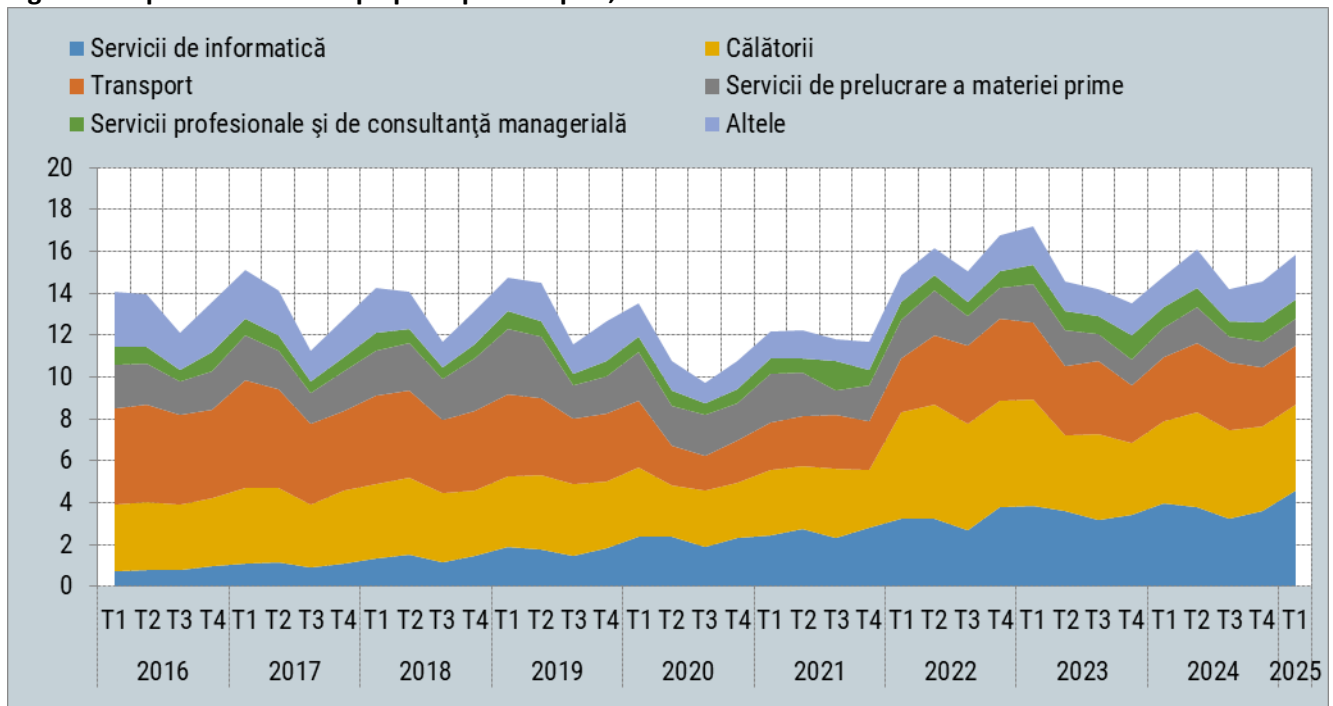
Finanțat de
Uniunea Europeană

la debit ca ajutor guvernamental acordat altor state. Acesta reprezintă un export real numai în măsura în care studenții străini își plătesc singuri taxele de studii. În final, pentru dezvoltarea ulterioară a acestui sector promițător, sunt necesare cadre înalt calificate pentru predarea materiilor universitare în limbi străine, ceea ce poate fi o constrângere mai ales în anumite discipline (ca cele ingineresti);

- Starea sectorului de transport afectează echilibrul extern dintr-o perspectivă dublă: cea a exportului de **servicii de transport**, precum și cea a exportului de bunuri. Cu toate că exportul de servicii de transport are o pondere mare în exportul total de servicii (18% în T1:2025), el manifestă o tendință de declin (-7% în T1:2024 față de T1:2023 și -6% în T1:2025 față de T1:2024). Unul din impedimente este calitatea infrastructurii de transport. Indicele total de performanță logistică (LPI) al Moldovei a fost evaluat de Banca Mondială la 2.5 din 5 puncte (2023), din care cel mai mic punctaj – 1.9 – a fost atribuit infrastructurii⁷. Un alt impediment este numărul insuficient de autorizații multilaterale CEMT eliberate operatorilor de transport rutieri care efectuează curse internaționale de mărfuri pe teritoriul țărilor UE. Aceasta împiedică efectuarea de către transportatori a cabotajului între mai multe țări și, respectiv, optimizarea traseelor, măbind în același timp și costurile pentru exportatori.

Figura 5. Exportul de servicii pe principalele tipuri, % relativ la PIB

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNM și BNS

Concluzii și recomandări

Contul curent al Republicii Moldova arată o tendință de deteriorare de lungă durată, cu o creștere alarmantă a deficitului, în special, în anii 2024-2025. Situația este agravată de circumstanțe precum dinamica slabă a creșterii economice și persistența vulnerabilităților în comerțul exterior cu bunuri (diversificarea slabă a exportului, structurală și geografică, valoarea adăugată scăzută, dependența de condițiile climatice etc.), dar și de efectele inoportune ale unor politici promovate de stat. Cu toate că exportul de servicii este o posibilitate promițătoare de reducere a deficitului de cont curent, volumul lui, actualmente, nu este suficient pentru a acoperi deficitul din comerțul cu exterior cu bunuri, iar potențialul de dezvoltare a exportului de servicii este

⁷ <https://lpi.worldbank.org/international/scorecard/radar/C/MDA/2023>

Finanțat de
Uniunea Europeană

limitat de un șir de constrângeri. Deficitele substanțiale de cont curent pot crește înclinația economiilor spre crize, în particular, crize valutare și crize de datorie, și să submineze creșterea economică. Pentru a atenua problemele legate de dezechilibrul extern, sunt necesare măsuri menite să ridice competitivitatea exporturilor, atât în ceea ce privește costurile, cât și calitatea, precum și să asigure valoarea adăugată înaltă a mărfurilor și serviciilor exportate:

- Investiții în infrastructura calității pentru facilitarea accesului producătorilor locali la piețele externe: modernizarea laboratoarelor și extinderea rețelei de laboratoare acreditate de certificare a conformității produselor agro-alimentare cu standardele UE de calitate și siguranță, și dotarea lor cu echipamentele și materialele necesare; formarea specialiștilor în domeniul de control al calității și îmbunătățirea capacității instituțiilor de certificare de a evalua conformitatea produselor;
- Prioritizarea investițiilor străine directe capabile să favorizeze transferul de tehnologie pentru a crește productivitatea și sofisticarea bunurilor fabricate;
- Substituirea importurilor: (a) investiții în capacitățile locale de producere și stocare a energiei și sporirea eficienței energetice, energia fiind unul dintre principalii factori care determină costurile; (b) susținerea producătorilor autohtoni și promovarea identității de brand a produselor locale care au în continuare un nivel redus de notorietate în rândul populației.
- Liberalizarea deplină a transportului de mărfuri și de pasageri între Moldova și UE sau, pe termen scurt, cel puțin creșterea numărului de autorizații multilaterale CEMT, pentru a spori accesul și competitivitatea mărfurilor autohtone pe piața UE;
- Investiții în modernizarea și dezvoltarea infrastructurii rutiere și feroviare;
- Aplicarea, în cadrul politicilor de subvenționare agricolă, a unor stimulente diferențiate pentru culturile cu valoare adăugată ridicată (legumele, etero-oleaginoasele) și cele rezistente la secetă;
- Investiții în cercetarea din agricultură pentru creșterea productivității și depășirea efectelor schimbărilor climatice prin adaptarea soiurilor la condițiile locale;
- Investiții în infrastructura de sere și irigare, sisteme anti-grindină și anti-îngheț; asigurarea țării cu resurse acvatice, ceea ce presupune împădurirea teritoriului și menținerea unui volum suficient de deversări de apă pe râul Nistru de la Complexul Hidroenergetic Nistrean;
- Eliminarea completă, sau cel puțin majorarea contingentelor tarifare la exportul de produse agro-alimentare din Moldova în UE;
- Revizuirea politicilor de stat care au arătat efecte adverse asupra exportului: renunțarea la licențierea provizorie a importului de culturi cerealiere și oleaginoase; asigurarea unei proporționalități rezonabile dintre interesele de securitate și cele ale exportatorilor de echipamente sofisticate; apărarea mai activă a intereselor economice naționale de taxe anti-dumping nejustificate și alte bariere în fața comerțului exterior.